

KVINNUSØGA

Brot úr søgu Kvinnufelagsins

nú 300 ár eru liðin síðan Mettustova var bygd

Seinni partur

Bergtóra Hanusardóttir

Tað kalda kríggið stóð við, og Kvinnur fyri friði steðgaðu ikki fyri tað um undirskriftirnar móti vápnadnaðinum vóru handaðar. Sumrini eftir vóru felags norðurlenskar friðargongur skipaðar, tann fyrsta í 1981 úr Keypmannahavn til Paris at vísa andlit á høvudsborgini hjá Nato. Í 1982 gekk ferðin frá Minsk til Moskva at samskifta við Bresnjev og teir, í 1983 var teinurin frá ST-borgini í New York til Hvítu húsini í Washington, og í 1984 var friðarlega í Stockholm, har føroyingar eitt nú tóku lut í evnisvikuni: at byggja brúgv millum eystur og vestur.

Eg kann nevna, at Elinborg Trónd, sum leingi var virkin nevndarlimur og forkvinna, bæði í KSF og í Kvinnufelagnum, eisini var kontaktfólk okkara úteftir og sum tann einasta var við á øllum friðarferðunum.

Tíðin gekk, og ræðslan fyri kjarnorkuvápnunum helt okkum framvegis vaknar um næturnar, so frá 1984 vóru vit aftur saman við norðurlenskum Kvinnum fyri friði í átakinum Traktat nú við kravi um Norðurlond sum atomvápnafrí øki, har felags rakstrarróp okkara her á landi varð: Føroyar, kjarnorkuvápnafritt øki! Eitt mál sum síðani varð nátt í tøttum samstarvi við Fólk fyri friði og ávísar løgtingslimir.

8.mars og Norður-landahúsið

Eitt annað stórsligið tiltak var 8. marshaldið í 1984, tað fyrsta í okkara spildurnýggja Norðurlandahúsi, við evninum Kvinnur og Friður. KSF stóð fyri, og har var eingin endi á øllum tí vit í stýrisbólkinum skuldu fáa í lag. Framsýningar av ymsum slag og eisini eina kvöldsetu. Men hvat, har fanst so gott sum einki tilfar at bera fram eitt høgtíðskvöld sum hetta – og so vóru einastu ráðini at kasta seg á bláman og sjálvar gera tað sum restaði í. So har bleiv leitað, nýskrivað og týtt, Lina Larsen fekk leikir burturúr, Sharon Weiss skipaði tónleikin og eitt dugnaligt kvinnukór var savnað við Inger Christiansen, táverandi forkvinnu KFS’s, sum kórleiðara.

Framsýningar vóru í Klingruni og í forhøllini av listaverkum eftir kvinnur, av heimavirkaðum brúks- og prýðislutum og við øllum teim bókum eftir og um kvinnur, ið Landsbókasavnið átti, og so var kvöldseta í konserthøllini við røðum, kvinnukóri, nýskrivaðum

teksti og leiki á palli, og eisini eini ovfarakátari løtu aftaná við drekka og heimabakstri til tær umleið 600 kvinnurnar, ið sluppu inn - íroknað 2-3 dulklæddar menn.

Tað riggaði alt ómetaliga væl, og fyri okkum fyrireikarar var hetta einki minni enn eitt ørandi væl-eydnað tiltak - við luttøku úr øllum landinum og sostatt eisini eitt frálíkt dømi um ta savnandi meg, ið mentanarhús okkara í Sortudíki longu hevði frá fyrsta degi.

Dokumentatión

Hetta 8. mars tiltakið er dokumen-terað í tí svarta Kvinnutiðinda-blaðnum frá 1984, eftir ráðum frá Berit Ás, sum var ein av teimum týðningarmiklu rithøvundunum vit høvdu lisið, og sum umframt at læra okkum um teir herskarateknikkir, sum brúktir vórðu móti kvinnum, t.d at tú verður gjørd ósjónlig, eisini legði okkum eina við at skjalfesta tað vit gjørdur, tí tað fór eingin annar at gera. Og soleiðis varð tað eisini.

Sjálvar gjørdur vit sum oftast væl burturúr frammanundan, so fólk í góðari tíð skuldu vita av komandi tiltøkum, men aftaná orkaðu vit lítið annað uttan bara at fáa aftur í rættlag tað, sum vit í aðrar mátar høvdu sett til viks, meðan tiltøkini vóru fyriskipað. Fjølmiðlarnir tóku ikki undir við tí vit gjørdur, og sum oftast var bara tung tøgna aftan á eina slíka óhending, sum onkur einaferð eyknevndi hesa talandi eftirtøgnina.

Vit feiraðu kortini tað sum feirast kundi, fingur ein góðan bita og stuttleikaðu okkum eftir væl-gjørt verk, men vit royndu kortini øll 80’ini at skriva sum mest av tí vit hugsaðu, meintu og gjørdur í Kvinnutiðindum – og við túsund-árablaðnum eisini at dokumentera støðuna og arbeiðið sum bæði vit í Kvinnufelagnum, KSF sum stovnur og eisini hini kvinnufeløgini í Føroyum fingust við í 90’árunum.

Kvinnutiðindi

Sum sagt, nógv er hóast alt skjalfest í Kvinnutiðindum, sum eisini hevði sín blaðbólk og sínar ábyrgdarstjórar, men var eingin tøk, so hevði forkvinna felagsins ábyrgd av blaðnum, sum helst skuldi koma út eina ella tvær ferðir um árið. Onkur tíðarskeið hevur steðgur verið í, eisini í langa tíð, men tað vil so vera í einum fáamentum felag.

Í mínari fyrstu tíð í Mettustovu vóru tað Elin Súsanna Jacobsen, Elinborg Trónd og Hanna Joensen, sum stjórnaðu blaðnum, men frá

1985 varð ábyrgdin mín, hóast úrslitið neyvan hevði verið nakað serligt, um ikki blaðbólkurin var so góður. Ingvør Nolsøe skipaði fyri, so vit aðrar eisini lærdu at gera bløðini soleiðis, at tey ikki bara vóru nóg góð innaní, men eisini vóru borðbar í útsjón. Marjun Berg, Hanna Joensen, Gunnvá Haldansen og Frida Hansen, Kirsten Brix, Bergliot Ihlen, undirritaða og til seinast, í túsundarábalaðnum, eisini Inga Ellingsgaard, ja, so nógvur vóru vit tey árin, men sjálvandi ikki allar í senn.

Stuttsøgukappingin

Tað var eisini blaðbólkurin sum í 1986 fekk hugskotið og síðani skipaði fyri tí stuttsøgukappingini, ið endaði við at savnið Frostrósan var útgivið saman við einum arbeiðshefti eftir Kirsten Brix, ætlað næmingum í miðnámskúlnum.

Arbeiðið við javnstøðulógini

Frá 1986 til 1994 fyllti arbeiðið í javnstøðunevndini og arbeiðið at gera uppskot til javnstøðulóg øgiliga nógv. Lógin um javnstøðunevnd var sum nevnt samtykt í 1979, tann fyrsta nevndin sett í 1981, og setningurin at gera uppskot til Javnstøðulóg ásettur í 1983. Seint gekk og glið kom ikki rættiliga á fyrr enn landsstýrið í 1986 setti nevnd, har Hanna Joensen av landsstýrinum varð vald til forkvinnu, Ingeborg Winther fyri arbeiðarafeløgini, Jógvan Waagsheyg fyri arbeiðsgev-ararnar og Bergtóra Hanusardóttir fyri KSF.

Tað vísti seg skjótt, at nevndin ikki hevði heimild at gera úrskurðir í tí dagliga arbeiðnum, so leingi sum eingin lóg forðaði fyri hesum mismuni. Og tá heldur ikki ST-konventiónin um avtøku av øllum mismuni vegna kyn, samtykt á tingi 31. mars 1987, sama dag sum Kvinnufelagið fyllti 35 ár, heldur ongan mun gjørdi í so máta, máttu vit skunda okkum at fáa okkara part av lógararbeiðnum frá hondini. Harafturat ynsktu vit at gera okkara til, at vit eins og øll hini Norðurlondini høvdu eina javnstøðulóg, áðrenn vit í 1988 fóru til Nordisk Forum í Oslo, har Vilhelm Johannesen, landsstýrismaður, skuldi luttaka á tí Almennu ráðstevnuni um javnstøðu.

Hetta fyrsta lógaruppskotið varð liðugt og lagt fyri tingið tíðliga í 1988, nakað broytt og modererað eftir vegnum, men fall kortini tann 6. mai 1988. Tí, sum Jógvan Sundstein, minnilutin í rættarnevndini, málbar seg: Javn-rættur er longu í

Mettustova

landinum, og javnstøða er bara ein spurningur um, at kvinnur brúka henda rætt! Og tá ið uppskotið bæði var felt og hevði viðført, at samgongan fyrst slitnaði og síðani mátti umskipast, prentaðu vit lógaruppskotið í heilum líki, mest fyri eftirtíðina, í tí gráa Forum 88-blaðnum.

Javnstøðunevndin gavst sjálv-sagt ikki, men tók arbeiðið upp-aftur av nýggjum, hesaferð við stuðli frá Trúgvu Teirin, lögfrøðingi. Nevndin var øll afturvald í 1990, og vit fingur sostatt høvið til fram-haldandi at arbeiða við tí nýggja lógaruppskotinum til framløgu í so góðari tíð, at vit áttu at kunna havt eina javnstøðulóg við á ta norður-lendsku javnstøðuráðstevnuna ið vera skuldi í sambandi við Nordisk Forum 94 í Ábo. Í Føroyum var aftur politiskt rok, og ta ferðina varð tað Marita Petersen, løgkvinnan sjálv, ið umboðaði Føroyar á ráðstevnuni um javnstøðu.

Lógin var eisini samtykt í síðstu løtu, men tað ganga nógvur søgur um, hvussu tepurt tað var, og hvussu viðhaldsfólk royndu at halda tingfólki inni undir avkvøðugreiðsluni. Sum fólk flest vistu, var hetta meiri ein trúarsak enn nakað flokspolitiskt mál – og meðan vit so vóru í Finlandi frættist úr Føroyum, at Jenis av Rana í ramasta álvara longu hevði verið í útvarpinum og tosað um vandan við lógini og fyri at avtaka hana aftur.

Altjóða Kvinnu-ráðstevnur ST’s

Um vit nú fara aftur til Kvinnuárið

og Altjóða kvinnuráðstevnu ST’s í Mexico í 1975, so var altjóða kvinnurørslan als ikki nøgd við virknaðin av tí átakinum, og Kvinnuárið varð rættiliga skjótt langt til eitt Kvinnutíggjuár við ætlan um bæði millumráðstevnu í Keypmannahavn í 1980 og síðani einum endabresti í 1985 við eini uppaftur størri kvinnuráðstevnu í Kenya.

Í 1985 vóru 5 kvinnur úr Føroyum við á tí alternativu NGO ráðstevnuni í Nairobi, meðan løgtingskvinnan Karin Kjølbro umboðaði KSF í tí dansku delegatiónini, har hon eins og vit aðrar skjótt var á tremur við øllum tí, sum ein hoyrði, hitti, sá og skilti í hesum so øðrvísi og fantastiska forum og stað. Um hesar ráðstevnurnar stendur nógv skrivað í Kvinnutiðindum, serliga tí grøna blaðnum frá 1986, og Bergljot Debes Hentze gjørdi eisini eina sjónvarpssending burtur úr sínum upplivingum í Nairobi.

Hesar báðar vóru skipaðar við dyggari luttøku á teimum alterna-tivu NGO ráðstevnunum, sum lögdu upp til og síðani samskiftu við tær stjórnarskipaðu kvinnu-ráðstevnurnar hjá ST. Tað lukkaðist t.d. í Nairobi at fáa semju um eitt manifest, eina 10 ára virkisætlan, fyri javnstøðuarbeiðnum og eisini at áseta ta komandi ráðstevnuna, har virkisætlanin skuldi eftirmetast fyri at skumpu undir íverksetanina í teimum einstøku limalondunum.

Í 1995 vóru so tvær uppaftur fjølmentari og meiri umfatandi kvinnuráðstevnur hildnar í Kina, tann alternativa av politiskum or-